

"האויב המר, השכן הטוב"

טקס חלוקת פרסי היצירה על שם לוי אשכול, תל אביב, 4 בנובמבר 1993

אני מברך, כמובן, את הזוכים בפרס היצירה על-שם לוי אשכול, את החתנים והכלות, צעירים וותיקים, אלה שיוצאים אל הדרך, והאחרים - שנמצאים בשיא כתיבתם.

אאחל לכם הזוכים, בשם הממשלה, בשם הקוראים, בשמי, שהשנה הבאה - ועוד שנים הרבה - תהיינה שנים של עבודת יצירה פורייה. אמנם נאמר: "לא טוב עשות ספרים הרבה", אבל אני מוצא לנכון לאחל לכם את ההיפך: עשו ספרים הרבה - ובלבד שיהיו טובים.

אנו חוזרים אל הטקס השנתי של חלוקת הפרס. בשנה שעברה הגדילה הממשלה את מספר הזוכים. השנה אין אנו אנשי בשורה: הקופה קטנה - והתור ארוך. לקראת השנה הבאה, אני מבטיח לשקול מחדש. אולי?

רבותיי הסופרים, משך שנות-דור, עשרות שנים, מפרנסת המלחמה את הספרות והשירה שלנו. די להתבונן במדפי הספרים שלנו, בילקוטי השירה, בתקליטים, כדי לדעת שהמלחמה עמדה במרכז חיינו, כצל שאינו עובר. אין אני בא בטענות: כך היה, זו הייתה המציאות. כך צריך היה כנראה שיהיה. עם זאת, גם ספרות המלחמה וגם שירי-הקרב לא זנחו את חלום השלום.

רבותיי המושכים בעט, אנו עומדים על סף הכרעות שיש הקוראים להן היסטוריות, באחד מצומתי ההחלטות החשובים ביותר מאז היינו למדינה. ולכן, בשעה זו, בימים הבאים, לנוכח העתיד, הצופן סיכויים וסיכונים כאחד, אנו זקוקים לכל אחד ואחת מכם, בהיותכם משפיעים על עיצובה של דעת הקהל. המהפך שכל אחד ואחת מאיתנו צפוי לעבור בשנה הקרובה, בשנים הקרובות, הוא - אם להשתמש במילים גבוהות - דרמטי. מבחינתנו, העולם מתהפך. ההיסטוריה היהודית העניקה לבני דורנו חוויות שאף דור לפנינו לא זכה לדומות להן. היינו עדים, כאן, בארץ הזו, לשעות מרות, גם יפות. הסופרים, המשוררים והיוצרים האחרים, שהיו שותפים למאבק על ארץ-ישראל ולמלחמות, היטיבו לשרטט את דיוקן של מאה השנים

האחרונות, אשר ימלאו פרקים רבים וחשובים בתולדות העם היהודי מאז חורבן-הבית. את העדויות למאה השנים, את הביטוי למאבק הגדול של הציונות, מצאנו במאות אלפי יצירות מבית היוצר של הסופר והמשורר הישראלי. הן היו הד כתוב למצבנו. ומצבנו?

משך שנים ארוכות הסתכלנו על העולם סביב בעיניים מרירות: אומות-העולם לא נטו לנו חסד. מצבנו הבינלאומי היה קשה. הציונות גונתה. שווקים נסגרו בפנינו. החרימו אותנו. היה משהו באמירה "העולם כולו נגדנו". מהצד שלנו, בבית פנימה, האיבה הערבית והבדידות המדינית הפכו אותנו לחשדניים, לקשים: איבדנו אמון באחרים. חשדנו בכלם, יצרנו אווירת מצור. חיינו במעין גטו מדיני, כלכלי ונפשי. הסתגרנו, התרחקנו, פקפקנו, הסתייגנו, יצרנו דפוסים של עקשנות וראיית העולם בצבעים קודרים. השנה התחלנו בצעד הראשון שעליו כבר אמרו הסינים - וכידוע חזרתי מסין לא מכבר - "דרך של אלף מילין מתחילה בצעד ראשון". ובכן, אנו בצעד הראשון בדרך הארוכה, הקשה, המפותלת לשלום. יהיו בה כאבים. יהיו בה מכשולים. יהיו אכזבות. יהיו רגעים יפים. בכל מקרה, תשתנה תמונת העולם שלנו: מול המציאות החדשה בעולם המשתנה, עלינו לעצב מימד חדש לדמותו של הישראלי.

זו השעה לשינויים: להפוך עולמות, להיפתח, לראות סביב, להידבר, להשתלב, להסביר פנים, לעשות שלום. עלינו לראות את העולם המשתנה בעיניים מפוכחות: שוב אין הוא נגדנו. מדינות רבות קשרו איתנו יחסים דיפלומטיים. מדינות שמעולם לא הושיטו לנו יד, מדינות שגיננו אותנו, שלחמו בנו, שסייעו בעצה ובמעשה לאויבינו המרים ביותר - רואות בנו היום כתובת ראויה ונכבדה. ישראל הייתה לאבן שואבת לעולם כולו, והוא נפתח אלינו כפי שלא היה מעולם: מאינדונזיה וסין עד תוניסיה וקטאר. זו המציאות החדשה לשנים הבאות. עלינו להיות חלק ממנה, והיא מצווה עלינו ועליכם - הסופרים שלנו - לחולל מהפכה בדפוס המחשבה וההתנהגות שלנו לקראת השנים הבאות.

לשם כך יהיה עלינו לשנות את דפוסי-החשיבה שנטבעו בנו במשך שנות-איבה בביטחון, בחברה, בכלכלה וכן, - גם ביצירה. אנחנו צריכים לחשוב אחרת, לראות את הדברים אחרת.

השלום מחייב עולם מושגים חדש, הגדרות אחרות, חינוך, הדרכה, אווירה חדשה, כי האויב
המר של האתמול עשוי להיות השכן הטוב של המחר.

אתם, הסופרים, המשוררים, אחד מהכלים היותר חשובים לשנות את כל הגדרות חיינו,
לכתוב מילון-מושגים חדש, שפה אחרת. אנו זקוקים לכם - ועליכם מוטלת המלאכה
לעשותה.

שוב, ברכות לחתני הפרס, לכלות הפרס, תודה רבה - ולהתראות בשנה הבאה.